

САНГИЙН ЯАМНЫ 2025 ОНЫ ГОЛ ТОМООХОН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТАЙЛАН

1. Хэмнэлтийн тодотголыг боловсруулж, батлууллаа.

Дэлхий дахинд үүсээд буй сорилт, бэрхшээлийн Монгол Улсын эдийн засаг, нийгэмд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах “ХЭМНЭЛТИЙН ТОДОТГОЛ”-ыг боловсруулж, Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн 2025 оны 07 дугаар сарын 09-ний өдөр батлуулсан.

Монгол Улсын 2025 оны төсвийн тодотголоор иргэдийн амьжиргаанд шууд нөлөөлдөг тэтгэвэр, тэтгэмж, хүүхдийн мөнгө, боловсрол, эмчилгээ зэрэг чухал зардлыг хөндөлгүй, төрийн дотоод зардлыг бууруулж, үр ашиггүй зарцуулалтаа танаж, ажлын чанар, бүтээмжийг нэмэх зорилт тавьсан.

Монгол Улсын хөгжлийн 2026 оны жилийн төлөвлөгөөнд туссан Төрийн албаны шинэчлэлийг хийж, чиг үүргийн давхардлыг арилгах зорилгоор Давхардсан бүтэц, илүүдэл зардлыг цэгцлэн, төрийн үйлчилгээг олон улсын жишигт нийцүүлэн цахим, шуурхай, ил тод болгох бодлого хэрэгжүүлэн эмч, багш нараас бусад төрийн албан хаагчдын орон тоог 9 хувиар цомхотгох арга хэмжээг төсвийн тодотголд тусган хэрэгжүүллээ.

2. Монгол улсын 2026 оны төсвийн төслийг боловсруулж, 2025 оны 11 дүгээр сарын 12-ны өдөр улсын их хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлууллаа.

Данхар төрийг хумьж, сахилга бат, хариуцлагыг бататгах 2026 оны төсвийн төслийг боловсруулан батлууллаа

Монгол Улсын 2026 оны төсвийн төслийг боловсруулахдаа **Засгийн газар анх удаа иргэдийн саналыг** авсан бөгөөд E-Mongolia системээр 186 мянган иргэний саналыг авч, төсвийн ерөнхийлөн захирагчдын хариуцан зохион байгуулсан олон нийтийн хэлэлцүүлэгт 239 мянган хүн оролцож, давхардсан тоогоор 8.8 мянган санал гаргасан нь төсвийн үйл явцад иргэдийн оролцоог анх удаа өргөн хүрээнд хангаж чадсан томоохон арга хэмжээ боллоо.

Санал, хэлэлцүүлгийн үр дүнг нэгтгэн дүгнэвэл, төсвийн бодлого үр ашгийг сайжруулахын тулд нэгдүгээрт, эрүүл мэнд, боловсрол, эрчим хүчний салбарын төсвийг гүйцэтгэл үр дүнд суурилан эрэмбэлэх; хоёрдугаарт, төсвийн байгууллагын захиргааны зардал бууруулах болон төрийн өмчит компаниудын шинэчлэлийг бодит төлөвлөгөө, хугацаатай хэрэгжүүлэх; гуравдугаарт, халамжийн бодлогыг зорилтот бүлэгт чиглүүлэх, өгөөж багатай зардлыг үе шаттай бууруулах; дөрөвдүгээрт, татварын бодлогын өөрчлөлтийг өрхийн орлогын нөлөөлөлтэй уялдуулах зэрэг арга хэмжээ авах шаардлагатай байна.

Үүний дагуу 2026 оны төсвийг **“Таны төлсөн татварыг - Таны саналаар - Хөгжингүй Монголын ирээдүйн төлөө”** зарчмын дагуу боловсруулж, батлууллаа.

3. Монгол Улсын зээлжих зэрэглэлийг 2025 онд олон улсын зээлжих зэрэглэл тогтоогч агентлагууд ахин нэг шатаар нэмэгдүүллээ.

Үүний үр дүнд “Эс энд Пи” агентлагаас Монгол Улсын зээлжих зэрэглэлийг “B+, зэрэг” байсныг “BB-, тогтвортой” болгон 13 жилийн дараах түүхэн дээд хэмжээнд хүргэж сайжруулснаа 2025 оны 10 дугаар сарын 30-ны өдөр зарласан.

Мөн “Мүүдиз” агентлагийн зүгээс Монгол Улсын зээлжих зэрэглэлийг “B2, тогтвортой” байсныг “B1, тогтвортой” болгон 2025 оны 10 дугаар сарын 16-ны өдөр сайжруулсан ба “Фитч” агентлагаас 2025 оны 9 дүгээр сарын 1-ний өдөр Монгол Улсын зээлжих зэрэглэлийг “B+, тогтвортой” түвшинд хэвээр хадгалах шийдвэр гаргаснаа тус тус зарласан.

Энэ онд нүүрсний экспорт буурсан ч зэсийн экспорт нэмэгдэж, Засгийн газрын гадаад өрийн оновчтой удирдлага, уул уурхай болон дэд бүтцийн бүтээн байгуулалтыг хэрэгжүүлж байгаа зэрэг нь дунд хугацаанд эдийн засгийн өсөлтийг тогтвортой хадгалахад чухал хүчин зүйл болж байна.

Зээлжих зэрэглэл нь тухайн улсын төр, хувийн хэвшил болон банк, санхүүгийн байгууллагуудын гадаадын хөрөнгө оруулалт татах, хөрөнгө оруулалтын өртгийг бууруулахад шууд нөлөөтэй, эдийн засгийн тогтвортой өсөлтийг дэмжих чухал үзүүлэлт юм.

Ийнхүү зээлжих зэрэглэл сайжирснаар дараах эерэг үр дүнгүүд Монгол Улсын эдийн засагт гарахаар байна. Үүнд:

- Эдийн засгийн хөгжлийг дэмжих, тогтвортой өсөлтийг дэмжинэ.
- Хөрөнгө оруулагчдын итгэл нэмэгдэж, гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтыг дэмжинэ.
- Гадаад санхүүжилт-ийн зардал, хүүгийн хэмжээ буурна.
- Зээлийн хүү буурах, хувийн салбарын хөрөнгө оруулалт нэмэгдэнэ.

4. Монгол Улсын Зээлийн эрсдэлийн ангиллыг ЭЗХАХБ-аас нэг шат ахиуллаа.

Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллага (ЭЗХАХБ)-ын Зээлийн эрсдэлийн ангиллыг шинэчлэн тогтоох уулзалт 2025 оны 6 дугаар сарын 27-ны өдөр зохион байгуулагдаж, Монгол Улсын зээлийн эрсдэлийн үнэлгээг өмнөх хамгийн өндөр эрсдэлтэй 7/7 түвшнээс нэг шат ахиулан 6/7 болгон сайжрууллаа. Энэ ахиц нь олон улсын санхүүгийн зах зээлд манай улсын нэр хүнд, зээлжих чадварыг дээшлүүлж, Засгийн газар болон хувийн хэвшилд гадаадын хөрөнгө оруулалт, санхүүжилт татах боломжийг нэмэгдүүлэхийн зэрэгцээ санхүүжилтийн өртгийг бууруулах таатай нөхцөлийг бүрдүүллээ.

Зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ сайжирснаар дараах бодит эерэг үр өгөөж гарах боломжтой болж байна. Үүнд:

- Гадаад эх үүсвэрээс татах арилжааны зээлийн өртөг болон Засгийн газар, хувийн хэвшлийн зээлийн эрсдэлийн шимтгэлийн түвшин буурснаар улсын төсөв, хувийн хэвшлийн санхүүгийн дарамт багасаж, илүү таатай нөхцөлтэйгөөр санхүүжилт татах боломж сайжирна.
- Хувийн хэвшилд гадаадын хөрөнгө оруулалт татах боломж нэмэгдэж, хөрөнгө оруулагчдын Монгол Улсад итгэх итгэл бэхэжнэ;
- Экспортын зээлийн баталгааны нөхцөл сайжирч, дотоодын үйлдвэрлэгч, экспортлогчдын олон улсын зах зээлд өрсөлдөх чадвар нэмэгдэнэ.

Монгол Улсын зээлжих зэрэглэл, эрсдэлийн ангилал сайжирсан нь дараах шалтгаантай болохыг олон улсын байгууллагууд мэдээлээд байна. Үүнд:

- ✓ Засгийн газрын өрийн өрийн оновчтой удирдлага, төсвийн сахилга батын үр дүнд өрийн дахин санхүүжилтийн эрсдэл бууруулсан;
- ✓ Ирээдүйн өв сангийн мөнгөн хөрөнгийг тусгаарлаж, сангийн хөрөнгийн удирдлагыг сайжруулж, хөрөнгө оруулалтын орлого олж эхэлсэн нь гван-ыг нэмэгдүүлсэн;
- ✓ Уул уурхайн бүтээгдэхүүнийг төрөлжүүлэх бодлогыг амжилттай хэрэгжүүлж эдийн засгийн тогтвортой өсөлтийг дэмжсэн;
- ✓ Засаглал болон институцийн үр нөлөөний чиглэлд хийгдэж буй шинэчлэлүүдэд тасралтгүй ахиц дэвшил гарч байна.

Түүнчлэн, цаашид зээлжих зэрэглэлийг сайжруулахад гадаад валютын албан нөөц /ГВАН/-ийг үргэлжлүүлэн тогтвортойгоор нэмэгдүүлэх, гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх, одоо хэрэгжихээр төлөвлөж буй татварын шинэчлэлээс үүсэх төсвийн нөлөөнөөс үл хамааран Засгийн газрын өрийн хэмжээг тогтвортойгоор бууруулах, Засгийн газрын дотоод үнэт цаасны

арилжааны хэмжээг нэмэгдүүлж гадаад өрөөс хэт хамааралтай байдлыг бууруулах зэрэг асуудлыг анхаарах шаардлагатай талаар зөвлөмж өгсөн байна. Мөн зэрэглэлийг бууруулахгүй байхад Засгийн газрын өрийн ДНБ-д эзлэх хэмжээ огцом нэмэгдэх, Засгийн газрын санхүүжилтийн хэрэгцээ гадаад эх үүсвэрээс хэт хамааралтай байх, үүнээс үүдэн макро эдийн засгийн тогтвортой байдалд эрсдэл үүсэх, эдийн засгийн өсөлтөд сөргөөх нөлөөлөх дараалсан гадаад шокууд тохиох зэрэг эрсдэлээс сэргийлэх шаардлагатайг анхааруулаад байна.

5. Татварын шинэчлэлийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх ажлыг эхлүүллээ.

Хөдөлмөрлөж байгаа иргэн, ажил олгогч, баялаг бүтээгчдээ бүх талаар дэмжих татварын гурав дахь шатны шинэчлэлийг ирэх жилээс Засгийн газар үе шаттайгаар хэрэгжүүлж эхлэхээр төлөвлөөд байна.

Энэ хүрээнд Сангийн яам, татвар, гаалийн байгууллага Монголын үндэсний худалдаа аж үйлдвэрийн танхим, Улаанбаатар Хотын Худалдааны Танхим, Улсын Их Хурлын Тамгын газар, Эдийн засгийн хөгжлийн зөвлөлтэй хамтран улс орон даяар, давхардсан тоогоор 13,000 гаруй татвар төлөгчийг хамруулсан 150 удаагийн уулзалт, олон нийтийн хэлэлцүүлгийг зохион байгуулж, 176 мянга гаруй саналыг авч дүн шинжилгээ хийн, хуулийн төслүүдийг боловсрууллаа.

Хуулийн төсөлд олон нийтийн саналыг аль болох тусгахаас гадна олон улсын байгууллагуудаас өгч буй санал, зөвлөмжийг харгалзан үзсэний үндсэнд иргэн, аж ахуйн нэгжийн татварын ачааллыг зохистой хэмжээнд шаталсан хэлбэрээр бууруулах, нөгөө талдаа татварын тогтолцоо, бүртгэл, хамрагдалтыг сайжруулах, бүх нийтээр жигд шударга төлдөг татварын орчин бүрдүүлэх, хариуцлагатай татвар төлөгчдийг дэмжихэд чиглүүлэн эцэслэн боловсрууллаа. Үүний үр дүнд иргэд, бизнес эрхлэгчдийн татварын ачаалал 3–4 их наяд төгрөгөөр буурах боломжтой юм.

6. НӨАТ-ын буцаан олголтыг 50 хувь болгон нэмэгдүүлэх хуулийн төслийг Улсын Их Хурлаар хэлэлцүүлэн батлууллаа.

Татварын шинэчлэлийн эхлэл болгож Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг батлуулж, 2026 оны 10 сараас эхлэн бүх иргэдийн сарын 1 сая төгрөг хүртэлх худалдан авалтын НӨАТ-ыг 5 хувь болгон нэмэгдүүлсэн бөгөөд 2027 оноос эхлэн 500 мянган төгрөг хүртэлх худалдан авалтын НӨАТ-ын 10 хувь, 500 мянгаас 1 сая төгрөг хүртэлх худалдан авалтын НӨАТ-ын 5 хувь, үүнээс давсан хэсэгт 20 хувиар тус тус НӨАТ-ыг хөнгөлж буцаан олгохоор болсон.

7. Монгол Улс олон улсын татварын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх хүрээнд Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын хэлэлцээрүүдэд гарын үсэг зурлаа.

Монгол Улс 2025 оны 03 дугаар сарын 06-ны өдөр Франц Улсын Парис хот дахь Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын төв байранд “Санхүүгийн дансны мэдээллийг автоматаар харилцан солилцох олон талт эрх бүхий этгээд хоорондын олон талт хэлэлцээр” (CRS MCAA) болон “Улс бүрээр тайлан солилцох эрх бүхий этгээд хоорондын олон талт хэлэлцээр” (CbCR MCAA)-т гарын үсэг зурж, нэгдэж орсон.

Олон улсын татварын хамтын ажиллагааны хүрээнд дээрх хэлэлцээрүүдэд гарын үсэг зурснаар Монгол Улс олон улсын татварын стандартын хүрээнд

татварын зорилгоор харилцан мэдээлэл солилцох, татварын орлогоо хамгаалах, шударга татварын тогтолцоог бэхжүүлэх чиглэлээр томоохон амжилт гаргалаа.

8. Монгол Улс Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын үнэлгээнд амжилттай оролцлоо.

Монгол Улс 2025 оны 06 дугаар сарын 10-аас 13-ны өдрүүдэд Румын Улсын Бухарест хотноо Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын дэргэдэх Глобал форумын ажлын албанаас гишүүн орнуудын стандартын хэрэгжилтийн үнэлгээнд амжилттай оролцсон.

9. 2025 онд хэрэгжүүлсэн хэмнэлтийн арга хэмжээ болон ашиглалтад оруулсан төслүүдийн талаар /Улсын төсөв, Гадаадын зээл тусламж/

- Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлд заасны дагуу 2025 оны 05 дугаар сарын 31-ний дотор гэрээ байгуулаагүй төслүүдийн мэдээлэл, тооцооллыг гаргаж, нийт 525.9 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг хэмнэлтэд тооцож, Засгийн газрын 2025 оны 02 тогтоолыг батлуулсан.

- Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2025 онд 611 төсөл, арга хэмжээнд 2.9 их наяд төгрөгийн санхүүжилт олгохоор батлагдсан, одоогоор 1.7 их наяд төгрөгийн санхүүжилт олгогдсон бөгөөд энэ хүрээнд урьдчилсан байдлаар 323 барилга, байгууламжийн төсөл ашиглалтад ороод байна. Тухайлбал, 27 сургууль, 18 цэцэрлэг, 9 эмнэлэг, авто замын 32 бүтээн байгуулалт, 8 соёлын төв, 22 инженерийн байгууламж, цахилгаан дулаан хангамжийн 14 байгууламж ашиглалтад ороод байна.

- Гадаад зээл, тусламжийн хөрөнгөөр 2025 онд нийт 22 барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулахаар төлөвлөсөн бөгөөд урьдчилсан байдлаар 14 барилга байгууламж ашиглалтад орсон байна. Тухайлбал, Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр Булган аймгийн Дашинчилэн сумын эрүүл мэндийн төвийн барилга, Увс Аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн өргөтгөл Европын сэргээн босголт, хөгжлийн банкны санхүүжилтээр III, IV дүгээр хорооллын эцэс орчмын дулааны шугам шинээр татах, Амгалан орчмын дулааны шугам шинээр татах зэрэг ажлууд хийгдэж байна. Мөн Улсын хэмжээнд нийт 19.4 тэрбум төгрөгийн өртөг бүхий 235 нэр төрлийн тоног төхөөрөмж, машин техник хэрэгслийг хүлээлгэн өгөөд байна.

10. 2026 онд хийгдэх хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлтийн талаар /Улсын төсөв, Гадаадын зээл тусламж /

- Төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлтийг цахим системээр хэрэгжүүлж, 2025 оны 3 дугаар сарын 01-нээс иргэдийн саналыг авч, төлөвлөлтийг эхлүүлсэн, түүнчлэн анх удаа төсвийн хөрөнгө оруулалтын саналыг их өгөгдөлд суурилан, хүний оролцоог бууруулан боловсролын салбарт хэрэгжүүлж, төсвийн төсөлд тусгах сургууль, цэцэрлэг, дотуур байрыг их өгөгдлөөр тодорхойлсон хэрэгцээнд суурилан төлөвлөв. Түүнчлэн төсвийн хөрөнгө оруулалтын удирдлагын цахим систем /PIMIS/-д суурилан их өгөгдлийн нээлтэй газарзүйн дэд системийг бүрдүүлсэн.

- Монгол Улсын 2026 төсвийн тухай хуулийн 2 дугаар хавсралтад улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 738 төсөл, арга хэмжээнд 3,280.2 тэрбум төгрөгийг санхүүжүүлэхээр батлагдсан. Харин гадаад зээл, тусламжийн санхүүжилтээр нийт 1.6 их наяд төгрөгийн санхүүжилт хийгдэх бөгөөд 98 төсөл арга хэмжээ хэрэгжинэ. Эдгээр хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэх явцад зөвхөн барилга угсралт, дэд бүтцийн бүтээн байгуулалтын салбарт төдийгүй түүнтэй холбоотой ханган нийлүүлэлт, үйлчилгээний салбарт ч шууд болон шууд бусаар нийт 107.1 мянган ажлын байр шинээр бий болох тооцоо гарч

байна. Ингэснээр хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх, өрхийн орлогыг өсгөх, улмаар нийгмийн тогтвортой байдлыг хангахад эерэг үр нөлөө үзүүлнэ.

11. Төсвийн хөрөнгө оруулалтын удирдлагын тухай хуулийн төслийн талаар

Сангийн яамнаас нийгэм, эдийн засгийн дэд бүтцийг бүрдүүлэхэд төсвийн хөрөнгө оруулалтын төслийн төлөвлөлт, хэрэгжилт, санхүүжилт, хяналт, тайлагналт, хөрөнгийн удирдлага, ашиглалтыг ил тод, үр ашигтай хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан төсвийн хөрөнгө оруулалтын удирдлагын эрх зүйн нэгдмэл орчныг бүрдүүлэх зорилгоор 9 бүлэг, 52 зүйл бүхий анхдагч хуулийн төслийн боловсруулан, Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасны дагуу холбогдох судалгаа, тайланг бэлтгэн бүрдүүлбэр хангасан бөгөөд Legalinfo.mn сайтад байршуулан олон нийтийн саналыг авч, Монгол Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр бэлтгэл ажлыг хангаж байна.

12. Гадаад зээл, тусламжийн төслийн Нэгдсэн төсөл хэрэгжүүлэх нэгж

УИХ-ын 2024 оны 81, 54 дүгээр тогтоол, Засгийн газрын “Гадаад зээл, тусламжийн төслүүдийн үр ашиг, бүтээмжийг сайжруулах хүрээнд авч хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” 2025 оны 24 дүгээр тогтоол, мөн Ерөнхий сайдын 2025 оны 7 дугаар сарын 25-ны өдрийн 04 дүгээр албан даалгаврын хүрээнд гадаадын зээл, тусламжийн төслүүдийг эрэмбэлэх, хэрэгжилт, ашиглалтыг сайжруулах бодлогын арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх, төслийн менежментийн тогтолцоонд бодлогын өөрчлөлт оруулж, тусгайлсан төсөл хэрэгжүүлэх нэгжийг нэгдсэн төсөл хэрэгжүүлэх нэгжийн зохион байгуулалтад шилжүүлж, Сангийн сайдын тушаалаар үр ашигтай байдлыг хангах, зээлийн хөрөнгийг хэмнэлттэй зарцуулах зарчмыг баримтлан Нэгдсэн төслийн нэгжид шилжих түр журам болон бүтэц, орон тоог баталсан.

Нэгдсэн төсөл хэрэгжүүлэх нэгжид шилжсэнээр, өмнө нь байсан 45 төсөл хэрэгжүүлэх нэгжийг 17 нэгдсэн төсөл хэрэгжүүлэх нэгж болгож, төслийн ажилтнуудын тоо 475 байсныг 204 болгон бууруулж, нэгжийн **урсгал зардлыг 40 орчим хувиар бууруулна**. Үүнд цалингийн зардлыг 4.0 орчим тэрбум төгрөгөөр, түрээсийн зардлыг 2.2 орчим тэрбум төгрөгөөр тус тус хэмнэнэ.

13. Монгол, Хятадын Төрийн тэргүүн нарын нэрэмжит спортын цогцолборыг ажлыг эхлүүлээ.

БНХАУ-ын Засгийн газрын 797.33 сая юанийн буцалтгүй тусламжаар 2025 оноос 2028 оны хооронд хэрэгжих **өдөр бүр 8000–10000 бүх насны иргэд нийт 19 төрлийн спортоор хичээллэх** боломжтой, нэг дор 1400 гаруй хүнд үйлчлэх хүчин чадал бүхий иж бүрэн спорт цогцолбор барих төслийн Төсөл хэрэгжүүлэх гэрээг 2025 оны 9 дүгээр сарын 11-ны өдөр байгуулж, ажлыг эхлүүлээд байна. Уг төслийг хэрэгжүүлэх ажлыг эхлүүлээд байна.

14. Төсвийн хөрөнгө оруулалтыг илүү цахим, илүү нээлттэй болголоо.

Сангийн яам нь 2020 оноос эхлэн төсвийн хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааг ил тод, нээлттэй болгохоор PMIS системийг хөгжүүлж байна. Энэ хүрээнд:

- Гадаад зээл, тусламжаар хэрэгжүүлж буй төслийн хэрэгжилт, санхүүжилтийн үйл ажиллагаа, нэгдсэн нэгж, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг бүрэн цахимжуулж байна.

- Орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтын санхүүжилтийн үйл ажиллагааг бүрэн цахимжуулж байна.

- Төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлтийн үйл ажиллагаанд их өгөгдөл ашиглах, хиймэл оюун ухаан нэвтрүүлэх ажлыг эхлүүлж, 2026 онд боловсролын салбарын хэрэгцээ шаардлагыг их өгөгдөл, хиймэл оюун ухаанд суурилан тооцоолж, газрын зурагт суурилсан www.map.publicinvestment.gov.mn шинэ дэд систем хөгжүүлж, нэвтрүүллээ. Ингэснээр цаашид төсвийн хөрөнгө оруулалтын бүх үүсвэрүүдэд их өгөгдөл ашиглан, хүний оролцоо, техник үйл ажиллагааг бууруулах боломж бүрдэж байна.

- Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хийгдэж/баригдаж буй өмч бүрийг бүртгэлжүүлж, ашиглалтыг сайжруулахын тулд ТӨБЗГ-н системтэй бүрэн холболоо.

- Иргэдэд төсвийн хөрөнгө оруулалтын талаар мэдээлэл өгөх зорилготой chatbot сурган, хөгжүүлж байна.

Төсвийн хөрөнгө оруулалт, гадаад зээл тусламжийн асуудлаар чадавхи бэхжүүлэх арга хэмжээг улсын хэмжээнд зохион байгуулж, нийт 10 удаагийн танхим болон цахим сургалтаар нийт 1370 гаруй албан хаагч хамрагдсан байна.

15. Валютын нөөц түүхэн дээд түвшинд хүрэв.

- Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 45 дугаар захирамжаар байгуулагдсан “Уул уурхайн бүтээгдэхүүний экспортыг эрчимжүүлэх, гадаад валютын улсын нөөцийг нэмэгдүүлэх” Ажлын хэсгийн хүрээнд нийт 4 Засгийн газрын тогтоол, 6 Засгийн газрын хуралдааны тэмдэглэл батлуулсан. 2025 онд гадаад худалдаа, дэлхийн эдийн засгийн нөхцөл байдлын талаар судалгаа хийж, мэдээлэл дүн шинжилгээг 7 хоног тутам хийж ажилласнаар гадаад валютын нөөц 6,0 тэрбум ам.долларт хүрэхэд дэмжлэг үзүүлж ажиллаа.

- “Төсвийн эрсдэлийн шинжилгээний тайлан”-г олон улсын туршлагад үндэслэн үндсэн дөрвөн бүлэгтэйгээр, анх удаа боловсруулж, Монгол Улсын 2026 оны төсвийн тухай хуулийн танилцуулгын 6 дугаар бүлэгт тусган Улсын Их Хуралд өргөн барьсан.

16.Төрийн сангийн төлбөр тооцоог цахимжуулав.

Төрийн сангийн бүртгэл тайлагналтын FISCUS системийг шинэчлэн сайжруулж, нэвтрүүлснээр төсвийн зохицуулалт, гүйцэтгэл, тайлагналт, хяналтыг сайжруулах, бодит цагийн мэдээлэл солилцох боломжоор хангагдаж, оновчтой шийдвэрийг шуурхай гарган ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлэн Засгийн газрын чадавхыг дээшлүүлэх, төрийн бүтээмжийг нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ. Мөн төв төрийн сангийн түвшинд мөнгөн хөрөнгийн удирдлагыг сайжруулахтай холбоотойгоор гадаад, дотоод зээлийн өрийн үйлчилгээний бүртгэл, санхүүжилтийн эрх нээх үйл явц, дамжуулан зээлийн авлага, эргэн төлөлтийн бүртгэл, нэхэмжлэл үүсгэх үйл явц, татварын бус орлого төлөвлөлтийг иж бүрэн бүртгэх, аккрузаль бүртгэл, төсвийн гүйцэтгэлийн тайлагналтын үйл явцад, орон нутгийн түвшинд хүү, торгууль тэмдэгтийн хураамжийн буцаалтын үйл явц, ерөнхий орлогын дансыг өдөр бүр хаах үйл явц, зарцуулалтын эрх, санхүүжилтийн үйл явцыг хэрэгжүүлэхэд гар ажиллагаа шаардаж буйг автоматжуулна.

17. Олон улсын банкны дансны дугаарлалтад шилжүүлэв.

Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн 2020 оны 3 дугаар сарын 13-ны өдрийн А-66 дугаар, 2024 оны 10 дугаар сарын 18-ны өдрийн А-242 дугаар тушаалаар иргэд, аж ахуйн нэгжийн дансны дугаарыг 2025 оны 04 дүгээр сарын 01-ний өдрийн дотор олон улсын банкны дансны дугаарлалт буюу IBAN руу хөрвүүлж, бүрэн

шилжүүлэхийг банк, төлбөрийн системийн нийт оролцогчдод үүрэг болгосны дагуу ЗГСУМС, ТСУЦС, ЭБС, ТХОУЦС, Татварын удирдлагын нэгдсэн системд бүртгэлтэй төрийн сангийн 25615 данс, татвар төлөгч иргэн, ААН-ын 4 сая гаруй дансыг IBAN дансыг хөрвүүлж, төлбөр тооцоон, тайлан бүртгэлд ашиглаж байна. Тус стандартыг нэвтрүүлснээр:

- Банкны системийн оролцогчдын дансны давхцал үүсэхгүй
- Нэр данс зөрүүтэй, данс буруу зэрэг шалтгаанаар саатах, буцаагдах эрсдэлгүй
- Олон улсын төлбөр тооцоонд шууд ашиглах боломжтой болсон.

18. Татвар, гаалийн шинэчлэлийн хүрээнд

- Монгол Улс MCAA on CbCR (улс хоорондын тайлан) болон MCAA on CRS (санхүүгийн мэдээлэл солилцох) олон улсын гэрээнүүдэд гарын үсэг зурж, автоматаар харилцан мэдээлэл солилцох тогтолцоонд албан ёсоор нэгдэв.

- Татварын хуулийн шинэчлэлд: Иргэд, мэргэжлийн холбоод, олон улсын байгууллага, татвар төлөгчдийн дунд 2025 оны эхний улиралд нийт улс орон даяар 187 удаагийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, google форум, e-тах системээр мэргэжлийн холбоод, болон татвар төлөгчөөс цахим шуудан, албан бичгээр нийт 176,059 саналыг хүлээн авч нэгтгэн боловсруулалт хийгдсэн. ААНОАТХ, ХХОАТХ, НӨАТХ, ТЭХ-ийн хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээ, хуулийн нөлөөллийн судалгаа, хуулийн өөрчлөлтийн зардлын судалгаа хийсэн.

- Үнэ шилжилтийн сургагч багш бэлтгэх олон улсын сургалтыг ЭЗХАХБ-тай хамтран Монгол Улсад анх удаа зохион байгуулсан.

- Их өгөгдөлд суурилсан эрсдэлийн шинэ загварыг боловсруулсан. (Эрсдэлийн шинжилгээний загварын үр дүнд үндэслэн, татвар төлөгчидтэй харьцах үйл ажиллагааг автоматжуулах системийн хөгжүүлэлт хийж ашиглалтад оруулсан (системийн хөгжүүлэлтийг хийж ТУНС-д нэвтрүүлсэн)

- Татвар төлөгчийн эрхэлж буй үйл ажиллагааны байршлыг GOOGLE MAP системийг ашиглаж байршлын бүртгэлийг хийх TAxTUB вэб суурьтай системийг хөгжүүлэн 2025.03.13-ны өдрөөс эхлэн хэрэглээнд нэвтрүүлэн ажиллаж байна

- НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн дэмжлэгтэйгээр хэрэгжүүлсэн “Төрийн байгууллагуудад зориулсан жендерийн тэгш байдлын гэрчилгээжүүлэлд хөтөлбөр” буюу “Жендэр Сийл” төслийг хэрэгжүүлж, эцсийн шатны үнэлгээгээр “МӨНГӨН” гэрчилгээг авсан. Энэ нь Монгол Улсын анхны төрийн байгууллага төдийгүй дэлхийн болон ази номхон далайн бүсийн анхны татварын байгууллага болж байгаагаар онцлогтой.

Институцийн чадавх, удирдлагын тогтолцоо сайжирсан үр дүн:

- Гаалийн байгууллагын үйл ажиллагаанд ISO9001:2015 болон ISO27001:2022 стандартыг амжилттай нэвтрүүлж, чанар болон мэдээллийн аюулгүй байдлын тогтолцоог бэхжүүлэв.

- Гаалийн байгууллагын шударга байдлын үнэлгээ 5.1%-иар өсөж, 73.9%-д хүрсэн.

- Дэлхийн худалдааны байгууллагын Худалдааг хөнгөвчлөх хэлэлцээрийн хэрэгжилт 98.3% болж, олон улсын үзүүлэлт сайжирсан.

- Гаалийн баталгаат бүс, хилийн хяналтын журмуудыг шинэчлэн боловсруулж, захиргааны актын нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлэв.

Гаалийн цахимжилт, автоматжуулалтын үр дүн:

- Гаалийн лабораторийн магадлан шинжилгээг бүрэн цахимжуулж, дээж авах-дүгнэлт гаргах хүртэлх хугацааг нарийвчлан хянах боломжтой болгосон.

- Тусгай зөвшөөрлийн мэдээлэл (license.mn)-ийг гаалийн системтэй холбон, 31 төрлийн зөвшөөрлийг автоматаар татан шалгах болсон.
- Нээлттэй арилжааны нүүрсний экспортын бичиг баримтыг системээр автоматаар баталгаажуулж, экспортын мэдүүлгийн 18%-ийг автоматжуулсан.
- Автомашины үнийг системээс автоматаар шалгах барааны төрөл 5-аар нэмэгдэж, Японоос импортлох автомашины 10.3% автомат хяналттай болсон.
- БТКУС-ийн 1650 кодын барааны үнэ болон шалгуурыг автоматжуулж, 57,935 үнийн мэдээллийг систем өөрөө баталгаажуулсан (бичлэгийн 17%). Гол үр дүн: Бичиг баримтын бүрдүүлэлтийн хугацаа 0 минут болж, гадаад худалдааны урсгал бодитоор хурдассан.
- Мал, амьтан, ургамлын гаралтай бараанд “Импортын гэрчилгээ”-г гаалийн хорио цээрийн цахим систем /QIMS/-ээс цахимаар олгож эхлээд байна. Энэ нь гаалийн байгууллагын цахим систем болон ХХААХҮЯ-ны цахим систем хооронд мэдээлэл, өгөгдөл шуурхай солилцох, Барааг тодорхойлох, кодлох уялдуулсан системийн түвшинд бараа, бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ, хүчинтэй хугацааг хянах, ААН-ийн цаг хугацааг хэмнэж, худалдааг хөнгөвчлөх давуу талтай болсон.

Хилийн хяналтын дэд бүтэц, техник тоног төхөөрөмжийн шинэчлэлийн үр дүн

- Хилийн 9 боомт, гүний 9 гаалийн хяналтын бүсэд нийт 23 шинэ СХ загварын рентген төхөөрөмж суурилуулж, шалгалтын хугацааг багасган үр ашгийг нэмэгдүүлсэн.
- Гашуунсухайт салбар лаборатори бүрэн ажиллаж эхэлснээр нүүрсний дээжийн шинжилгээг газар дээр нь хийж, экспортын бүрдүүлэлтийн хугацааг 3–4 хоногоор хэмнэсэн.

Ил тод байдал, мэдээллийн нээлттэй байдлын үр дүн:

Засгийн газрын 96-р тогтоолын дагуу 22 нэр төрлийн мэдээллийг нээлттэй дата платформд байршуулж, ил тод байдлыг ханган ажиллав.

Мансууруулах бодистой тэмцэх, хяналтын үр нөлөөний үр дүн:

Мансууруулах бодис хууль бусаар нэвтрүүлэхийг завдсан 21 удаагийн үйлдлийг илрүүлж, 9 төрлийн нийт 2732.11 гр, 489.5 мл бодис хураан авч зохих байгууллагад шилжүүлэв.

Шинжилгээ, лабораторийн чадавх сайжирсан үр дүн:

Гаалийн төв болон бүс нутгийн лабораториуд APAC–MNAS хамтарсан үнэлгээгээр 4 жилийн хугацаатай дахин итгэмжлэгдэж, хүнсний аюулгүй байдал, хорио цээрийн шинжилгээний шинэ чиглэлээр итгэмжлэлийн хүрээг өргөтгөсөн.